

## روحیه جنگی : عوامل روانی در جنگ

مهری بهار

کتاب "روحیه جنگی : عوامل روانی در جنگ" از نخستین آثار منتشر شده به زبان فارسی در زمینه روحیه جنگی می باشد که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه امام حسین (ع) ترجمه و تنظیم شده است. این کتاب به سال ۱۹۸۷ میلادی در انگلستان انتشار یافته و مضمون آن، درسها و سخنرانیهای ژنرال «ریچارد سون» که در باره "وضعیت روحیه در نیروهای مسلح" ایراد نموده است، می باشد. مؤلف در حقیقت تجربیات خود را که حدود ۳۰ سال به عنوان روانپزشک در ارتش بریتانیا کسب کرده است در قالب کتابی تحت این نام به نگارش در آورده است. استدلال او برای درمان روح و روان افراد مبتلا به بیمارهای روانی اینگونه است که: «شکست روحیه درست مانند زخم ناشی از گلوله یا پای شکسته احتیاج به معاینه دارد».

این کتاب اطلاعات جدید و جالبی را در اختیار فرماندهان و اولیای امور نظامی قرار می دهد. مؤلف سعی نموده تا با استفاده از مثالهای متعددی در مورد مسایل روحی و روانی، جذابیت محتوایی این کتاب را تا حد زیادی بالا برد.

کتاب "روحیه جنگی" شامل "پیشگفتار"، "مقدمه" و "۱۲ مبحث اصلی"، "یادداشتها"، "ضمائم" و "کتابشناسی" می باشد.

فصل اول این کتاب باگفته "فیلد مارشال مونتگمری" در باره "روحیه"، آغاز می گردد. او روحیه سرباز را پر اهمیت ترین عامل در جنگ دانسته و در باره ارتش چنین می گوید: «ارتش باید تاروپودش از بافت اجتماعی» ملت ریشه گرفته باشد و هر چیزی که سبب تضعیف آن گردد، ارتش را نیز تضعیف خواهد کرد. در حقیقت آخرین

مرحله‌ای را که می‌توان بدان اشاره نمود این است که شکست روحیه یک سرباز، آسیب روانی به اوست و سهم یک روانپزشک در مطالعه روحیه وی در بهترین حالت می‌تواند مبتنی بر دانش وی در ماهیت، علت، درمان و پیشگیری از چنین مواردی باشد.

آنچه برگسترش روابط انسانی فی‌مابین سربازان در این کتاب بدان تأکید فراوانی شده است؛ روحیه همکاری، رفاقت و روحیه ارتش (سپاهیان) می‌باشد. در باب رفاقت همین بس که میزان اطمینان سربازی که خود را در میان لشگری از رفقای متعهد می‌یابد سنجیده گردد. در این کتاب رفاقت را به معنای "خود را فدای دوستان ساختن" به کار برده شده و به اجمال از این روحیه سخن رفته است.

در فصل پنجم این کتاب به عوامل تقویت کننده روحیه پرداخته شده که شامل موارد زیر می‌گردد:

الف - عوامل جسمی (بقول برنارد فرگوسن: فقدان غذا یعنی بزرگترین عامل تخریب روحیه).

ب - عوامل روحی (که از موارد مهم آن ایمان مذهبی، آرمان و اعتماد بنفس می‌باشد). آسیب‌های روانی و به عنوان یک مسئله جدی پزشکی در این کتاب مطرح می‌باشد. او مدعی است که در جزوه وزارت جنگ، آسیب‌های روانی و بقولی ناهنجاریهای روانی، اینگونه تعریف شده است: "عدم کارآیی شخص در نبرد که نتیجه مستقیم آن ناتوان شدن شخصیت او در تحمل فشارهای نبرد است".

فصل هشتم این کتاب به تدابیری که برای پیشگیری از آسیب‌های روانی شناخته شده است، پرداخته شده است. از اولین مراحل پیشگیری این آسیبها "تدابیر هنگی" را می‌توان نام برد. استراحت، رهبری، مدیریت، نیروی انسانی و انضباط، راه‌حلهای پیشنهادی در این قسمت می‌باشند.

مرحله دوم این پیشگیری به "انتخاب پرسنل" اختصاص دارد. مارتین لوتین در باره انتخاب پرسنل می‌گوید: صخره‌ای که بر روی آن، بهداشت روانی خوب در جامعه نظامی بنا می‌شود، انتخاب پرسنل است و یا در جای دیگر، افسری را که چانه ضعیفی دارد مستعد شکست عصبی می‌داند که باید از اینگونه انتخابها جدا پرهیز نمود.

مرحله سوم "تدابیر پزشکی" نام دارد. در این بخش به سه جنبه اساسی که در عملیات پیشگیری در زمان جنگ به آن توجه شده است، اشاره می‌شود که عبارتند از (۱) شناخت

گسترده ماهیت حقیقی آسیب روانی (۲) ایجاد روح رقابت بین واحدها و از بین بردن موارد بیماری (۳) تلقین نگرش معطوفانه نسبت به ترس و معالجه این حالات، با شناخت گسترده ماهیت حقیقی بیماری، حفظ بهداشت به شکل رقابتی و کنترل ترس، امکان پذیر خواهد بود.

در بخش " تربیت روحی " به تربیت روحی غیر مستقیم ( یعنی استفاده از فرصتهایی که در جریان عادی دوره آموزش نظامی و سایر فعالیتهای نظامی به وجود می آید ) و تربیت روحی مستقیم ( یعنی شناخت دشمن و آموزش سربازان در دوره فشارهای فزاینده عصبی و روحی جنگ مدرن ) اشاره می نماید.

" ضمائم " بخش کوتاهی از این کتاب را در بر می گیرد، ولی در عین حال به تجزیه و تحلیلی دقیق از وضعیت " روحیه " و " روان " به سه شکل (۱) روحیه شخصی (۲) روحیه ای بعنوان عضو یک گروه کوچک (۳) روحیه ای واحد در کل، می پردازد. در انتها به نتیجه پایانی که همان در هم شکستن روحیه و به عبارتی " آسیب های روانی " می باشد، اشاره می نماید و از پیامدهای این شکست، از دست دادن کارآیی افزایش میزان دخانیات، بی قراری، بی خوابی و زودرنجی، تغییر مزاج و غیره ... را بر می شمارد.

از نکات قوت این کتاب با توجه به محتوای خوب آن، مربوط به طرح " روحیه ناتو " می باشد که مولف به آن پرداخته است. همچنین نویسنده در فراهم آوردن، زمینه اتحاد نظامی در بین نیروهای مسلح از طریق ایجاد حساسیت های روحی و روانی، بسیار کوشیده است.



ثرويشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگي  
پرتال جامع علوم انسانی